

УДК 811.111.001.85:78.071.4(095)

Ісакова І.М.,
старший викладач;
Закордонець Г.В.,
старший викладач
(м.Хмельницький)

Професійно орієнтований підхід до навчання англійської мови майбутніх вчителів музичного мистецтва

Стаття присвячена аналізу підходів до визначення специфіки викладання англійської мови на немовних факультетах. Презентовано різні концепції моделювання змісту курсу. Запропоновано розробку методичних рекомендацій щодо організації навчання англійської мови за професійним спрямуванням.

Визначено, що попри значний інтерес та усвідомлення ролі АМПС (англійська мова за професійним спрямуванням) у підготовці студентів на немовних факультетах поняття змісту та обсягу професійно спрямованого компонента дисципліни є неоднозначним. На сьогодні не повністю визначені складові АМПС, відсутній достатньо усталений підхід до способів формування професійних компетенцій в межах дисципліни. На окрему увагу заслуговують зв'язки між загальноосвітньою англійською мовою та АМПС в циклі підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва.

Вивчення АМПС студентами факультету музичного мистецтва сприяє підготовці висококваліфікованих спеціалістів, які відповідають міжнародним стандартам, мають широку ерудицію і можуть показати свій високий рівень виконавської майстерності у будь-якому зарубіжному колективі.

Ключові слова: англійська мова, професійне спрямування, професійно орієнтоване навчання.

Постановка проблеми у загальному вигляді... Інтеграційні процеси в українській освіті та суспільстві зумовили зростання попиту на фахівців зі знанням іноземної мови. Зокрема, володіння англійською мовою дає можливість студентам та випускникам нефілологічних факультетів реалізувати свою соціальну та професійну мобільність. Тому у викладанні іноземної мови акцент переміщується на професіоналізацію навчання, використання студентами іноземної мови як інструмента майбутньої професійної діяльності та професійного пізнання.

Підготовка професійних кадрів виступає ключовою ланкою будь-якої системи освіти. Це одна з умов модернізації системи становлення України.

Аналіз досліджень і публікацій... Проблему професійної підготовки фахівців різних напрямків вивчали А. І. Ковальов, В. А. Козаков, Н. В. Чепелева. Навчання англомовного професійно спрямованого говоріння присвячено багато праць вітчизняних та зарубіжних учених: Є. Г. Бжоско (1998), Л. Б. Котлярової (1990), Л. І. Морської (2001), О. Б. Тарнопольського (1999, 2002), N. Brieger (1997, 2004, 2006), M. Ellis, D. Johnson (1994). Важливим параметром спілкування є сфера комунікації. У Загальноєвропейських Рекомендаціях з мовної освіти виокремлено особисту, публічну професійну та освітню сфери. В. Л. Скалкін подав класифікацію сфер спілкування та вивчав ролі комунікантів у стосунках.

Серед досліджень різних аспектів професіоналізації проблема розвитку професійних якостей студентів як складових конкурентоспроможної особистості майбутніх фахівців традиційно перебуває в центрі уваги досліджень науковців, зокрема А. М. Аверіна, Л. Є. Алексеєва, Є. О. Клімова, В. П. Коткова, П. І. Образцова.

Формулювання цілей статті... Метою статті є аналіз специфіки викладання англійської мови за професійним спрямуванням у вищих навчальних закладах. Об'єктом дослідження є підходи до визначення змісту та цілей англійської мови за професійним спрямуванням. Характерні риси викладання англійської мови за професійним спрямуванням для майбутнього вчителя музичного мистецтва у вищих навчальних закладах є предметом дослідження.

Виклад основного матеріалу... Професійно орієнтований підхід до навчання англійської мови за професійним спрямуванням (АМПС) передбачає формування у студентів здатності до іншомовного спілкування в конкретних сферах і ситуаціях: професійних, ділових, наукових, навчально-дослідницьких [7, с. 305]. У межах цього підходу здійснюється урахування потреб студентів у вивченні іноземної мови, пов'язаних із особливостями майбутньої професії або спеціальності. Термін «професійно орієнтоване навчання» позначає процес викладання АМПС на

немовних факультетах, який спирається переважно на читання літератури за фахом, вивчення професійної лексики та термінології, а останнім часом також на спілкування в сфері професійної діяльності. Але за такого підходу існує певна невідповідність між цілями, змістом, формами організації й умовами навчальної діяльності студента та майбутнього спеціаліста. На початкових етапах, а АМПС викладається переважно на перших-других курсах вишів, студенти ще не мають досвіду практичної професійної діяльності і не володіють значним обсягом знань із спеціальних дисциплін. Як наслідок, викладання іноземної мови може звестись до передачі студентам фрагментарних предметних знань, у той час, як майбутня практична діяльність спеціаліста потребуватиме використання навичок та знань з іноземної мови у комплексі. Шляхом до подолання таких невідповідностей може стати професійно орієнтоване навчання АМПС як інтеграція зі спеціальними дисциплінами з метою отримання додаткових професійних знань і формування професійно значущих якостей особистості [6, с. 20-21].

Саме професійна спрямованість навчального матеріалу становить основну відмінність між АМПС та англійською мовою для загальноосвітніх цілей і соціалізації (General English) [6]. Але, попри існуючі відмінності, АМПС недоцільно обмежувати лише вивченням підмови спеціальності або терміносистеми окремої науки. Її неможливо представити без елементів загальноосвітньої англійської мови тому, що:

- мовні явища, що розглядаються в межах курсів загальноосвітньої англійської мови та АМПС, взаємопов'язані як частини однієї мовної системи;
- потреби студентів у майбутній професійній діяльності можуть не обмежуватись спілкуванням на професійні теми;
- оволодіння загальноосвітньою англійською мовою здійснюється в контексті широкопрофільних орієнтацій та спрямовується на розвиток таких професійно значущих якостей особистості, як здібності аналізу, синтезу та узагальнення інформації;
- засвоєння типових завдань і вирішення проблем, пов'язаних із майбутньою професійною діяльністю, здійснюється на базі навичок володіння професійно-культурними кодами діяльності спеціаліста широкого профілю [10, с. 13; 12, с. 4].

У зарубіжних дослідженнях специфічні характеристики АМПС та її відмінності від загальноосвітньої англійської мови поділяють на постійні та змінні. До постійних належать такі характеристики:

- АМПС відповідає специфічним потребам студента;
- АМПС використовує методи та прийоми, властиві галузі знань, яку вона обслуговує (методика спеціальних дисциплін);
- АМПС спирається на мову (лексику, граматику), жанр і дискурс спеціальних текстів.

Змінними є такі характеристики:

- програма з АМПС може бути розроблена для різних спеціальних дисциплін;
- у певних ситуаціях навчання АМПС може використовувати методи, відмінні від методів викладання загальноосвітньої англійської мови;
- як правило, програми з АМПС розробляють для студентів вишів та працівників певної галузі;
- АМПС передбачає, що студенти вже оволоділи базовими знаннями англійської мови [11].

У межах такого підходу АМПС є способом організації навчальної діяльності, а не кінцевим продуктом навчання. Зміст навчальної діяльності визначається потребами студента, а не вузькими рамками окремої дисципліни або професії. Зауважимо, що навчання АМПС може бути елементом як підготовки майбутніх спеціалістів, так і перепідготовки професіоналів у межах підвищення кваліфікації. Якщо курс АМПС призначений для студентів, викладачу слід брати до уваги той факт, що студенти часто не мають чіткого уявлення про навички та уміння майбутньої професійної діяльності. За цих умов вибір навчальних матеріалів, тем, лексики для засвоєння цілком покладається на викладача. В іншому випадку працівники певної галузі чітко знають, які вміння та навички їм потрібні: виступ на концерті, обговорення твору або ситуації, ведення переговорів, ділове листування, виступ із доповіддю на конференції [2, с. 14].

Особливістю навчання АМПС є також той факт, що для професійної галузі (музика) або спеціальності (вчитель музичного мистецтва) програма з іноземної мови повинна брати до уваги специфіку лексичного наповнення та особливий формат усних та письмових текстів, властивих саме цій професії. За цих умов дослідники вважають перспективним побудову міждисциплінарних курсів АМПС, які б відбивали різні предмети спеціальності [2]. АМПС може стати не тільки об'єктом засвоєння, а й засобом розвитку професійних умінь. Це можливо за умови використання в навчанні не тільки професійно орієнтованих навчальних матеріалів, а й видів діяльності,

спрямованих на формування професійних вмінь майбутніх фахівців [7]. Професійна спрямованість діяльності передбачає:

- інтеграцію АМПС з профілюючими дисциплінами;
- завдання навчити майбутнього фахівця на основі міжпредметних зв'язків використовувати іноземну мову як засіб систематичного поповнення своїх професійних знань, і як засіб формування професійних умінь і навичок;
- використання форм і методів навчання, спрямованих на забезпечення формування необхідних професійних умінь і навичок майбутнього фахівця [4].

Навчання АМПС на немовних факультетах потребує нового підходу до відбору змісту матеріалу. Він повинен орієнтуватись на останні досягнення в певній сфері діяльності та відбивати наукові досягнення в галузях, дотичних до професійних інтересів студентів і надають їм можливості для професійного зростання. За цих умов відбувається становлення професійної спрямованості студентів як домінанти свідомості, образу світу, професії, усвідомлення себе як суб'єкта професійної діяльності [3, с. 34].

Деякі дослідники розглядають навчання АМПС як етап у практичному оволодінні іноземною мовою, як спеціальне додаткове «вивчення іноземної мови у відповідності з характером подальшої професійної діяльності» [1]. Зауважимо, що вивчення професійно орієнтованого мовного матеріалу дозволяє встановити двосторонній зв'язок між прагненням студента отримати спеціальні знання і успішністю оволодіння іноземною мовою. Для реалізації потенціалу АМПС у професійній та соціальній орієнтації студентів на немовних факультетах необхідно дотримуватись таких умов:

- 1) чітко формулювати цілі іншомовної мовленнєвої діяльності;
- 2) забезпечувати соціальну і професійну спрямованість цієї діяльності;
- 3) формувати у студентів уміння творчо підходити до вирішення окремих завдань, пов'язаних з майбутньою професійною діяльністю [9].

Навчальний процес повинен враховувати типові ситуації, характерні для професійної комунікації, які б створювали вмотивовану потребу в іншомовному спілкуванні і максимально наближали навчальний процес до природної професійної комунікації [7].

Сьогодні АМПС у вишах України викладається згідно чинної Програми з англійської мови для професійного спілкування, у якій зміст навчання має:

- 1) базуватись на міжнародних рівнях володіння мовою;
- 2) відповідати національним галузевим стандартам;
- 3) мати чітко сформульовані цілі і результати навчання;
- 4) базуватись на професійних і навчальних вміннях;
- 5) охоплювати професійний, академічний, ситуативний та прагматичний зміст;
- 6) враховувати попередній досвід студентів, їх вимоги та потреби у навчанні;
- 7) бути модульним за своєю організацією.

Зміст навчання слід відбирати на основі аналізу, дані для якого можуть бути отримані шляхом опитування студентів, спеціалістів, працевластців, викладачів-предметників та викладачів англійської мови для професійного спілкування; тестування студентів; проведення співбесід та аналізу посадових інструкцій; проведення допроектного дослідження з англійської мови для професійного спілкування [8, с. 6]. Програма бере до уваги розглянуті вище особливості АМПС, зокрема необхідність урахування потреб студентів у майбутній професійній діяльності та важливість загальноосвітнього (професійний, академічний, ситуативний зміст) компонента дисципліни. Складність полягає у тому, що надмірна увага до професійних і навчальних умінь студента може призвести до превалювання підмови спеціальності, термінології у курсі АМПС. На окрему увагу заслуговує необхідність орієнтуватись на міжнародні рівні володіння мовою, розроблені переважно для загальноосвітньої англійської мови.

Висновки... Проведене дослідження дає змогу зробити висновки, що попри значний інтерес та усвідомлення ролі АМПС у підготовці студентів на немовних факультетах поняття змісту та обсягу професійно спрямованого компонента дисципліни є неоднозначним. На сьогодні не повністю визначені складові АМПС, відсутній достатньо усталений підхід до способів формування професійних компетенцій в межах дисципліни. На окрему увагу заслуговують зв'язки між загальноосвітньою англійською мовою та АМПС в циклі підготовки майбутніх вчителів музичного мистецтва.

Перспективним для подальших досліджень видається аналіз зарубіжних стандартів та підходів до викладання АМПС, виявлення спільних та відмінних рис між АМПС та англійською мовою для спеціальних цілей.

Вивчення АМПС студентами факультету музичного мистецтва сприяє підготовці висококваліфікованих спеціалістів, які відповідають міжнародним стандартам, мають широку

ерудицію і можуть показати свій високий рівень виконавської майстерності у будь-якому зарубіжному колективі.

Список використаних джерел та літератури:

1. Авдукова А. М. Научный текст учебника английского языка как материал для активного и пассивного овладения / А. М. Авдукова // Новейшие методы преподавания иностранных языков студентам неязыковых специальностей вузов. – М.: Изд-во МГУ, 1991. – С.108–115.
2. Алексеева Л. Е. Методика обучения профессионально ориентированному иностранному языку. Курс лекций / Л.Е.Алексеева. – СПб: Филологический факультет СПбГУ, 2007. – 136 с.
3. Вербицкий А. А. Развитие мотивации студентов в контекстном обучении: [моногр.] / А. А. Вербицкий, Н.А. Бакшаева. – М.: Исследовательский центр проблем качества подготовки специалистов, 2000. – 200 с.
4. Гальскова Н. Д. Современная методика обучения иностранному языку: пособие для учителя / Н. Д. Гальскова. – М.: АРКТИ Глосса, 2000. – 165 с.
5. Микитенко Н.О. Теорія і технології формування іншомовної професійної компетентності майбутніх фахівців природничого профілю: атореф. дис. на здобуття наукового ступеня д. пед. н.: спец. 13.00.04. – теорія і методика професійної освіти, 13.00.02 – теорія і методика навчання: германські мови / Н. О. Микитенко. – Тернопільський національний педагогічний університет імені Володимира Гнатюка. – Тернопіль, 2011. – 42 с.
6. Образцов П. И. Профессионально-ориентированное обучение иностранному языку на неязыковых факультетах вузов: учебное пособие / П. И. Образцов. – Орел: ОГУ, 2005. – 114 с.
7. Покушалова Л. В. Обучение профессионально ориентированному языку в техническом вузе / Л. В. Покушалова, Л. Т. Серебрякова // Молодой ученый. – 2005. – №5. – С. 305–307.
8. Програма з англійської мови для професійного спілкування / Г. Є. Бакаєва, О. А. Борисенко, І. І. Зуєнок. – К.: Ленвіт, 2005. – 119 с.
9. Рощина Е. В. Функции иностранного языка как учебного предмета в системе обучения в университете / Е. В. Рощина // Иностранные языки на неспециальных факультетах: межвуз. сб. – Л.: Изд-во Ленингр. ун-та, 1978. – 39 с.
10. Тенищева В. Ф. Интегративно-контекстная модель формирования профессиональной компетенции: атореф. дис. на соискание научной степени д. пед. н.: спец.13. 00.01 – общая педагогика, история педагогики и образования / В. Ф. Тенищева. – М., 2008. – 44 с.
11. Dudley-Evans A. Developments in English for Specific Purposes: A multi-disciplinary approach / Dudley-Evans, A.M. St. John. – Cambridge: Cambridge University Press, 1998. – 301 p.
12. Wales M. L. Issues in the Relationship of General and Specific Language in Workplace ESL: Some Australian Perspectives / M. L. Wales. – Annual Meeting of the Southeast Asian Ministers of Education Organization, Regional Language Center Seminar. – Singapore, 1993. –600 p.

Транслітерований список літератури:

1. Avdukova A. M. Nauchny'i tekst uchebnika anglijskogo yazy'ka kak material dlya aktivnogo i passivnogo ovladeniya, Noveishy'e metody' prepodavaniya inostranny'x yazy'kov studentam neyazy'kovy'x spetsyal'nostej vuzov, Moskva, Izd-vo MHU, 1991, pp. 108–115.
2. Alekseeva L. E. Metodika obucheniya professional'noorientirovannomu inostrannomu yazy'ku. Kurs lektsy'j, SPb: Filolohicheskij fakul'tet SPbHU, 2007, 136 p.
3. Verbytskij A. A. Razvitie motivatsy'i studentov v kontekstnom obuchenii: monografiya, Moskva, Issledovatel'skij tsentr problem kachestva podgotovki spetsialistov, 2000, 200 p.
4. Gal'skova N. D. Sovremennaya metodika obucheniya inostrannomu yazy'ku, posobie dlya uchitelya, Moskva, ARKTY Hlossa, 2000, 165 p.
5. Mikitenko N. O. Teoriia i tekhnolohii formuvannia inshomovnoi profesiinnoi kompetentnosti maibutnikh fakhivtsiv pryrodnychoho profiliu: atoref. dys. na zdobuttia naukovooho stupenia d. ped. n.: spets. 13.00.04. – teoriia i metodyka profesiinnoi osvity, 13.00.02 – teoriia i metodyka navchannia: hermanski movy, Ternopil'skyi natsionalnyi pedahohichnyi universytet imeni Volodymyra Hnatiuka, Ternopil, 2011, 42 p.
6. Obraztsov P. I. Professional'no-orientirovannoe obuchenie inostrannomu yazy'ku na neyazy'kovy'x fakul'tetax vuzov, uchebnoe posobie, Orel: OHU, 2005, 114 p.
7. Pokushalova L. V. Obuchenie professional'no orientirovannomu yazy'ku v texnicheskom vuze, Molodoi ucheny'j, 2005, №5, pp. 305–307.
8. Prohrama z anhliiskoi movy dlia profesiinoho spilkuvannia, H. Ie. Bakaieva, O. A. Borysenko, I. I. Zuienok. Kyiv, Lenvit, 2005, 119 p.

9. Roshhina E. V. Funktsii inostrannogo yazy'ka kak uchebnogo predmeta v sisteme obucheniya v universitete, Inostranny'e yazy'ki na nespetsial'ny'x fakul'tetax, mezhvuz. sb., Leningrad, Izd-vo Leningr. un-ta, 1978, 39 p.

10. Tenishheva V. F. Integrativno-kontekstnaya model' formirovaniya professional'noj kompetentsii, atoref. dys. na soiskanie nauchnoi stepeni doctora ped. n.: spets. 13 00.01, obshhaya pedagogika, istoriya pedagogiki i obrazovaniya, Moskva, 2008, 44 p.

11. Dudley-Evans A. Developments in English for Specific Purposes: A multi-disciplinary approach, Dudley-Evans, A.M. St. John, Cambridge, Cambridge University Press, 1998, 301 p.

12. Wales M. L. Issues in the Relationship of General and Specific Language in Workplace ESL: Some Australian Perspectives, M. L. Wales, Annual Meeting of the Southeast Asian Ministers of Education Organization, Regional Language Center Seminar, Singapore, 1993, 600 p.

Аннотация

Профессионально-ориентированный подход в обучении английскому языку будущих учителей музыкального искусства Закордонец Г.В., Исакова И.Н.

Статья посвящена анализу подходов к определению специфики преподавания английского языка на неязыковых факультетах. Представлены различные концепции моделирования содержания курса. Сделана попытка разработки методических рекомендаций в организации обучения профессионально ориентированного английского языка.

Определено, что несмотря на значительный интерес и понимание роли ПНАЯ (профессиональной направленности английского языка) в подготовке студентов на неязыковых факультетах понятие содержания и объёма профессионально направленного компонента дисциплины является неоднозначным. Сегодня не полностью определены составляющие ПНАЯ, отсутствует достаточный подход к способам формирования профессиональных компетентностей в границах дисциплины. Отдельного внимания заслуживают связи между английским языком и ПНАЯ в цикле подготовки будущих учителей музыкального искусства.

Изучение АЯПН студентами факультета музыкального искусства помогает подготовке высококвалифицированных специалистов, которые отвечают международным стандартам, имеют широкую эрудицию и могут показать свой высокий уровень исполнительского мастерства в любом зарубежном коллективе.

Ключевые слова: английский язык, профессиональное направление, профессионально-ориентированное обучение.

Summary

Professionally Directed Approach to Teaching English of Future Music Teachers Zakordonets H.V., Isakova I.M.

The article examines the approaches to determining specific features of teaching English at non-linguistic faculties. Different approaches to modeling course content are presented. An attempt to work out methodical recommendations dealing with management of professionally directed English teaching has been done.

It is determined that in spite of the great interest and understanding of the role of professional directivity of English language in preparation of students in non-linguistic faculties, the notion of the content and the amount of professionally directed component of the discipline remains ambiguous. Today the components of professional directivity of English language are not completely determined, there isn't adequate approach to the ways of forming professional competences within the discipline. The connections between English language and professional directivity of English language in the course of preparation of the future teachers of music art require special attention.

Learning professional directivity of English language by the students of the faculty of music art assists training highly qualified specialists, who meet international standards, have wide erudition, and can show their high level of performing mastery in any collective abroad.

Key words: English, professional purpose, vocational training, professionally-oriented teaching.

Дата надходження статті: 1.04. 2015 р.